

מסורת הש"ס

א) עדות פ"ד מ"א, ט) שם ויומא ע"ט; א) [לקמן ט: עדות פ"ד מ"ב, ד) שבת מה: ט) שם קמג, ו)שם מעשרין] שם קמ, ו) ויעי' כהנ"ס לקמן לא: ד"ה ונפתח ויבננות מב: ד"ה סה"ס, ו) שבת קט: ו)ש"ג, ח) [לקמן ז: א, ט) [שם, י) [לקמן ח: א, ט) [פסחים פה, כ"ז, א, ט) וזלפניו שם ליתא, ט) [לקמן ח: א, ט) [שירובין ז: א, ט) ויעי' מוס', שבת קמג, ד"ה עננותא, ע) נדק גא, מד"ה חו,

גליון הש"ס

מהנ"י ובה"א לא ירחוק, עיין בר"ן פרק י"ט שבת דף נח:

לעניו רש"י

פול"א, יעה.

מוסף רש"י

שאר בבית. לענין כל יראה וכל יתאל (יוחא ע"ה), מגביהין. צידים מעל השלחן, עצמות. קשין שאינן ראויין לנלם, וקליפין. של אגוזים, דלות להו לנ"ש מוקצה, ובית הלל אומרים מוסקא את הטבאל. שיש תורת כל עליה, אבל לא יעטלו הקליפין צידים, כרבי יהודה (שבת קמג). אגבי אין לנו. אין אלו מוסקין על משמטות כמות שהיא שניה, אלא מוחלפת שיעטה ונ"ש כ"י יהודה כ"י (שם). את הדלועין, התלושין ומיחו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שם קמ) ולא למרינן מוקפין הן לבהמה דמאכל אדם כן (שם קמג). ואת הנבלה. שהתנגלה הוסי ונין השמשות היתה עומדת לאדם, ואפ"ה מחתכין (שם קמג).

מוסף תוספות

א. דהוי לישא דתלמודא. מר"פ. ב. ואם כן. מר"פ. ג. דהוי כחורת פרוסה מכבר אחת. שטה. ד. [נדוראי דעתי שיאכל כל מה שימצא בחוכה. מר"פ. ה. גבי ויג שובך. מר"פ. ו. שמסיריחין בינתיים כיון שמתקלקלין כל כך אין דעתו לקחתם עד שיתקבץ היטב. מוס' שבת מה. ד"ה אלא בגרוגיות. I. דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי. מר"פ. II. דמעיקרא מיכסו והשתא מיגלו. שטה. III. ואוקימנא לה בגמרא כר"ש, אלמא את לאו הכי לכרע אסור ואפי' לר"ש, דלית ליה תורת כלי. כע"כ שבת קמג, ד"ה סא דמנן. י. ולכן שרו ב"ש לטלטלם. מר"פ. יא. נעשה השלחן בסיס להם ואסור אפילו לטטול מן הצד. שטה.

ביצה לא סאכל. צו ציוס. בגמרא מפרש טעמא: **שאר צווים**. משום דהני תלת מיילי הוו מקולי צית שמאי ומחומרי צית

הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדד. ובגמרא^[א] מפרש טעמייהו: **בצוקבס**. תמרה: **יחפור צדקה**. פיל"א צלע"ו: **ומודים שאס שחט כו'**.

כדמפרש טעמא בגמ' ט) כשי"ט לו דקר נעוץ מצעוד יוס: **שאפר כירה מוכן הוא**. בגמרא^[ב] צעי מאי קאמר: **גב' העומדה לאכילה**. שאינה מוקפת: **אוכלא דאפרת**. אוכל שנפרד. וחצירו^[א] צמנחות חצורי אוכלין כמאן דמפרמי דמו וכן בשחיטת חולין (דף עג.) **ליוס להו מוקצה**.

דדלמא כר' שמעון סצירא להו דלאמר צפרק [כירה] (שבת דף מד.) מותר השמן שצנר ושצקערה אסור ט) (דצרי רבי יהודה) ור"ש ממיר: **קא סלקא דעסין**. להכי פרכינן מאי טעמייהו דצית שמאי דקא סלקא דעמין דאפי' לר' שמעון דשרי צמוקצה צנוול אסיר דאילו צמוקצה סצירא ליה לא מקצי איניש מדעמיה מידי דחוי ליה אבל נולד לא הוה ידע דנהוי דעמיה עלויה: **ומי אמר רב נחמן הכי**. דצית הלל כר' יהודה: **מגציהין**. צצבת מעל השלחן עצמות שאינן ראוינן לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה: **וצים הלל אומרים**. אין מטלטלין אותן צידים שמוקצה הן: **אלא מסלק הטענא**. שיש תורת כלי עליה ומנערה: **ואמר רב נחמן אנו אין לנו**. צשיטת משנה זו לפי שמוחלפת ציעטה אלא כך שמעתי מרצותינו דצית שמאי כר' יהודה ומממרי וצית הלל כרבי שמעון: **מחסדיו דלועין**. תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלאו כורך הוא: **ואם הנצי"ה לפני הכלבים**. ואע"פ שנתנגלה צצבת דצין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקצה צצבת. הלכך מגציהין מעל השלחן דמיירי צצבת מוקים לצית הלל דיימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה^[א] וקיימא [לן] הלכה כצית הלל^[א]: **אצל גבי יוס טוב**. דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה:

דעתן

דמי דהאי נולד דהכא הוי נולד טפי^[א] שמתחילה לא היה צעולם אבל הסם הכלי היה צעולם רק שנצצר וכן משמע נמי צעירוצין (דף מה: ושם) מיא צעיבא מיצלע צליעי ופריך כל שכן דהוי נולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא כר' שמעון דהא רבי שמעון דהא צנוול דהאי היינו טעמא כדפרישית דכיון דצליעי לא היו כלל צעולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי נולד אסור: **מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין**. פ"ה אע"ג דאין ראוינן לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהירא דהא איכא צסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוינן למאכל בהמה^[א] לכך נ"ל שהם ראויים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים^[א] וצית הלל סצרי כיון דלא חוי למאכל אדם לא א: **ובית הלל אומרים מסלק את הטבאל ומנערה**. תימנה והלא היא צקים לדבר האסור דהא לא שחכ האילן והניחם שם מדעתו^[א] ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש צמסכת שבת ט) דלא הוי צסים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה צסים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדמוכח פרק נוטל (שם דף קמג). ועוד דאין זה מניח צכוונה דהא אינו חושש היכן יפלו: **דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'**. וא"ת היכי דמי אי צדלועין שהיו מחוצרין צין השמשות צהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשה להו אוכלין לפי שהן קשין והחמור מרכז אותם: **ואאת הנבלה כו'**. אנו צריכין לפרש שנתנגלה צצבת ומכל מקום תני להו צהדי דאע"ג צדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו צנצלה משום צצשיהם שיך לשון מחתכין:

ביצה פרק ראשון ביצה

ב.

ביצה שנוצרה בי"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת מאי לא תנא אסרינן ומתירין א וכי תימא אסרינן משמע שאסור לעולם זה אינו דלמרינן לקמן (דף ו.) אפרוח שנולד צי"ט אסור והיינו ציומו ועוד דלמרינן [לקמן ל:)] מותר שמן צצנר רבי יהודה אסור והיינו דוקא צאותו יוס ויש לומר דאי הוה תני אסרינן ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הביצה היינו לטלטל אבל צאכילה אסורה והכי אמרינן [לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהציא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל צאכילה אסורים ואם תאמר ב צית הלל דאמרי לא תאכל צצל לטלטל שרי והא קי"ל [לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישאנא דסתם צי"ה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לצית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה צלא לטטול וצית הלל אסרי אף צלטטול אלא אגב דנקטי צ"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל: **שאור בבית**. לא שיך הכא מידי אלא מיימי כאן תלת מיילי גבי יוס טוב דצית הלל לחומרא וצ"ש לקולא:

אובל"א דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוצ"ה שנולה נפרדה היא מן התרנגולת ואי צעי שחיט לה ד ואכל כל שצוה: **דלמא בית שמאי דאית להו מוקצה**. תימנה צצמתי קאמר צהדיה^[א] דצית שמאי אית להו מוקצה דקתני [לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מצעוד יוס ויש לומר דמוקצה צצעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ציומר והסם הוא דאית ליה מוקצה כדחזינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת וצמוקים דתקטאצי טפי: **קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנוולד אסיר**. דלא מקצי איניש מאי דחוי ליה אבל צנוול לא הוה ידע מאתמול ותימנה דהא רבי שמעון דשרי צמוקצה שרי צנוול כדלמרינן צצבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין צצצברי כלים ור"ש ממיר אע"ג דהוי נולד וי"ל דלא

שנצצר וכן משמע נמי צעירוצין (דף קמג.) שמתחילה לא היה צעולם אלא הסם הכלי היה צעולם רק שנצצר וכן משמע דהא רבי שמעון מודה דהאי נולד אסור: **מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין**. פ"ה אע"ג דאין ראוינן לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהירא דהא איכא צסיפא ושער של אפונין ושער של עדשים מפני שהן ראוינן למאכל בהמה^[א] לכך נ"ל שהם ראויים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים^[א] וצית הלל סצרי כיון דלא חוי למאכל אדם לא א: **ובית הלל אומרים מסלק את הטבאל ומנערה**. תימנה והלא היא צקים לדבר האסור דהא לא שחכ האילן והניחם שם מדעתו^[א] ויש לומר דלפירוש רבינו תם ניחא דפירש צמסכת שבת ט) דלא הוי צסים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה צסים לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדמוכח פרק נוטל (שם דף קמג). ועוד דאין זה מניח צכוונה דהא אינו חושש היכן יפלו: **דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת כו'**. וא"ת היכי דמי אי צדלועין שהיו מחוצרין צין השמשות צהא ודאי מודה ר' שמעון גזרה שמא יעלה ויתלוש וי"ל דמיירי בתלושין וסלקא דעתך דאסור דמשה להו אוכלין לפי שהן קשין והחמור מרכז אותם: **ואאת הנבלה כו'**. אנו צריכין לפרש שנתנגלה צצבת ומכל מקום תני להו צהדי דאע"ג צדלועין לא הוי טעמא משום מוקצה כמו צנצלה משום צצשיהם שיך לשון מחתכין:

ביצה שנוצרה בי"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת מאי לא תנא אסרינן ומתירין א וכי תימא אסרינן משמע שאסור לעולם זה אינו דלמרינן לקמן (דף ו.) אפרוח שנולד צי"ט אסור והיינו ציומו ועוד דלמרינן [לקמן ל:)] מותר שמן צצנר רבי יהודה אסור והיינו דוקא צאותו יוס ויש לומר דאי הוה תני אסרינן ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הביצה היינו לטלטל אבל צאכילה אסורה והכי אמרינן [לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהציא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל צאכילה אסורים ואם תאמר ב צית הלל דאמרי לא תאכל צצל לטלטל שרי והא קי"ל [לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישאנא דסתם צי"ה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לצית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה צלא לטטול וצית הלל אסרי אף צלטטול אלא אגב דנקטי צ"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל: **שאור בבית**. לא שיך הכא מידי אלא מיימי כאן תלת מיילי גבי יוס טוב דצית הלל לחומרא וצ"ש לקולא:

אובל"א דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוצ"ה שנולה נפרדה היא מן התרנגולת ואי צעי שחיט לה ד ואכל כל שצוה: **דלמא בית שמאי דאית להו מוקצה**. תימנה צצמתי קאמר צהדיה^[א] דצית שמאי אית להו מוקצה דקתני [לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מצעוד יוס ויש לומר דמוקצה צצעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ציומר והסם הוא דאית ליה מוקצה כדחזינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת וצמוקים דתקטאצי טפי: **קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנוולד אסיר**. דלא מקצי איניש מאי דחוי ליה אבל צנוול לא הוה ידע מאתמול ותימנה דהא רבי שמעון דשרי צמוקצה שרי צנוול כדלמרינן צצבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין צצצברי כלים ור"ש ממיר אע"ג דהוי נולד וי"ל דלא

ביצה שנוצרה בי"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל. וא"ת מאי לא תנא אסרינן ומתירין א וכי תימא אסרינן משמע שאסור לעולם זה אינו דלמרינן לקמן (דף ו.) אפרוח שנולד צי"ט אסור והיינו ציומו ועוד דלמרינן [לקמן ל:)] מותר שמן צצנר רבי יהודה אסור והיינו דוקא צאותו יוס ויש לומר דאי הוה תני אסרינן ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הביצה היינו לטלטל אבל צאכילה אסורה והכי אמרינן [לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהציא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל צאכילה אסורים ואם תאמר ב צית הלל דאמרי לא תאכל צצל לטלטל שרי והא קי"ל [לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישאנא דסתם צי"ה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לצית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה צלא לטטול וצית הלל אסרי אף צלטטול אלא אגב דנקטי צ"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל: **שאור בבית**. לא שיך הכא מידי אלא מיימי כאן תלת מיילי גבי יוס טוב דצית הלל לחומרא וצ"ש לקולא:

אובל"א דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוצ"ה שנולה נפרדה היא מן התרנגולת ואי צעי שחיט לה ד ואכל כל שצוה: **דלמא בית שמאי דאית להו מוקצה**. תימנה צצמתי קאמר צהדיה^[א] דצית שמאי אית להו מוקצה דקתני [לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מצעוד יוס ויש לומר דמוקצה צצעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ציומר והסם הוא דאית ליה מוקצה כדחזינא ר"ש דאע"ג דלית ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה.) גבי גרוגרת וצמוקים דתקטאצי טפי: **קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנוולד אסיר**. דלא מקצי איניש מאי דחוי ליה אבל צנוול לא הוה ידע מאתמול ותימנה דהא רבי שמעון דשרי צמוקצה שרי צנוול כדלמרינן צצבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין צצצברי כלים ור"ש ממיר אע"ג דהוי נולד וי"ל דלא

א א מיי' פ"א מהלכות י"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח ס' תקי' סעיף א':

ב ב מיי' פ"א מהלכות סמג ומלה הלכה ב טוש"ע א"ח ס' תמג סעיף ז:

ג ג מיי' פ"ג מהלכות י"ט הל' א סמג לאוין עה טוש"ע א"ח ס' תמג סעיף ז:

ד ד מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח ס' שח סעיף ט:

ה ה מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע א"ח ס' שמד סעיף ו:

ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו הגאול

אתחיל מסכת ביצה בעזרת גדולי העיצה. ביצה שנולה ביום טוב, בית שמאי אומרים תאכל, ובית הלל אומרים לא תאכל. אוכלא דאפרת תאכל. כגון אוכל שנפרד אבר מאבר. מוקצה. [פיר'] כל דבר שאינו מוכן נקרא מוקצה. גולד. פירוש כל דבר שלא היה מאתמול [ו]נעשה היום נקרא גולד. אוקמה רב נחמן למתני בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. וביש כר' שמעון דלית ליה מוקצה, ובי"ה כר' יהודה דאית ליה מוקצה. ואקשינן ומי אמר רב נחמן ב"ש כר' שמעון ובי"ה כר' יהודה, והא איפכא שמעינן ליה דתנן בפרק נוטל אדם את בנו, ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובש"א מסלק את הטבאל כר. [נ"א: ומנערה. ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כר' יהודה ובית הלל כר' שמעון] ופרקינן בתר סתמא אזלינן, בשבת דסתם לן ליה מוקצה, וקי"ל כוותיה דהילכתא כסתמא [נ"א: דהאי סתמא], אוקימנא לבי"ה כוותיה, משום דקי"ל הילכתא כסתם [משנה], כי היכי דלא תקשי הילכתא אהילכתא.